

Adrian MIHALACHE

Anti-DODIN

Romanul **Viață și destin** al lui Vassili Grossman este, pentru secolul al XX-lea ceea ce *Război și pace* a fost pentru cel precedent. Meritele dramatizării lui Lev Dodin sunt incontestabile: interferențele dintre scenele de lagăr (nazist sau comunist), scenele de război și cele de intimitate sunt bine gândite și excelent realizate; muzicalizarea este subtilă și eficientă: *Serenada* lui Schubert, transpusă în diferite limbi și ritmuri, amintește de subminarea marșului prin vals din filmul *Toba de tinichea*, a lui Volker Schlöndorff, după Günther Grass. În fața entuziasmului stârnit pretutindeni de acest spectacol, să nu-ți mai rămână altceva de făcut decât să aplauzi și să taci? Cred că a obiecta justificat face mai multă cinste regizorului unanim aclamat.

Comcepția rolului principal mi se pare bizară. Viktor Ștrum, evreu, fizician cu înclinații teoretice, s-a văzut reîntors la Moscova, după revenirea din refugiu. Mama i-a rămas în teritoriul ocupat de germani, condamnată la o soartă tragică. El nu pare a avea grija ei. Urmărește doar să se autopromoveze și să provoace. Orice intelectual din epocă era conștient de opresiunea ideologică. Ștrum se comportă ca și cum n-ar ști pe ce lume trăiește. Nu face altceva decât să și-o caute cu lumânarea. Victoriei lui Stalin în bătălia de la Stalingrad, Ștrum îi contrapune cu vehemență victoria lui Einstein în bătălia pentru teoria relativității. Faptele respective n-au, între ele, o mai strânsă legătură decât cea dintre murătură și prefectură. Toleranța șefilor nu-i ajunge. Cere imperativ angajarea unui Landesmann în laborator și pretinde că-și dă demisia dacă n-o va avea pe o anume Weisspapier în calitate de colaborator. Numele ridicol, care aduce aminte de pensionul doamnei Firundtvandtig din piesa *Trei Crai de la răsărit* a lui Hasdeu, coboară satira antiantisemită în derizoriu. Personajul se poartă abulic și inconștient de la bun început, de aceea, schimbarea lui la față, după convorbirea la telefon cu Stalin, nu are efectul scontat. Ar fi trebuit să fie o lovitură de teatru, care face din rebel un miel. Așa cum stau lucrurile, ea nu face decât să transforme o paiată într-o păpușă de ață.

Dicuțiile oțioase din lagărul german dintre comunistul internaționalist și ofițerul SS-ist, interesante, poate, în roman, sunt total nepotrivite pe scenă. Conversația se limitează la platitudini pseudointelectuale, care n-au nici urmă de fior dramatic. Drama de idei este OK, dar cere mai mult decât improvizatia de tip „care cum vrei”. Mai vedem și un ofițer amoretat care, în focul bătăliei de la Stalingrad, se arată obsedat de felul în care iubita i-ar aprecia deciziile. Nu cred că Andrei Bolkonski se gândea, în timpul bătăliei de la Borodino, dacă Natașa, văzându-l cum se poartă, l-ar aproba. Grossman, chiar ajutat de Dodin, nu ajunge la Tolstoi.

Unitatea dramatică a spectacolului s-ar baza pe expunerile mamei abandonate, care funcționează ca un *basso continuo*. Din nefericire, monotonia tonalității, aceeași de la început până la sfârșit, ajunge să enerveze. Tragediile vieții n-au stil, cele de pe scenă trebuie, totuși, să aibă unul. Suntem plini de compasiune în privința sorții femeii, dar din ce în ce mai puțin interesați de soarta personajului. Pedalarea monocordă și continuă pe duioșie, nevinovăție, melancolie și gingășie, cu intonări cum nu se poate mai afectate, trezește emoții contrare celor scontate.

În acest spectacol, multe am admirat, dar și multe m-au mirat. Las altora detalierea celor dintâi, fac și eu ca Ștrum, provoc și mi-o caut cu lumânarea.